

O pomenu naravoslovne fotografije pri ohranjanju narave

Besedilo in foto: Janez Tarman

V svetu, bombardiranem z vizualnimi podobami, kjer nam na vsakem koraku vladajo informacije, skrite v fotografijah, ki kričijo na nas z vsakega vogala in panoja, kjer je fotoaparatom več kot ljudi, kjer vsak naš gib postane posnetek na nekem trdem disku in kjer ljudje vsak dan delijo skoraj 2 milijardi fotografij, je slikovni zapis svetlobe postal eno najbolj splošno uporabljenih sredstev sporočanja. Predstavlja univerzalni jezik, ki ga razumemo vsi Zemljani. To je pravzaprav fantastična in unikatna lastnost fotografij, ki se lahko uporabi kot katalizator napredka ali zlorabi kot zaviralec razvoja.

Kljub množičnosti in dostopnosti raznih zapisovalcev svetlobe (če ne drugače, ima fotoaparat že vsak mobilni telefon, mobilni telefon pa ima danes mlado in staro) pa rek »fotografija pove več kot tisoč besed« izgublja svoj pomen.

Ob poplavi priložnostnih fotografov se večina le slabo zaveda dejstva, da v rokah držijo napravo, ki ima moč spreminjati svet. Kljub vsemu zgoraj zapisanemu ostajajo temni kotički, neosvetljene teme, ki kličejo po pozornosti in potrebujejo glas, da si izborijo svoj prostor pred svetovnim občinstvom.

In prav slednje je največja moč dobre fotografije. Daje glas tistim, ki so utišani, potisnjeni v ozadje in v človeški družbi spregledani. V zgodovini smo bili že večkrat priča situacijam, v katerih je bila prav fotografija gibalo močnih socialnih sprememb. V zadnjem času pa se ob neiz-

Fotografije govorijo zgodbe. Naši odpadki so šakalovo kosilo.

ogibni temi ohranjanja okolja fotografija ponovno pojavlja kot iskra, ki lahko zaneti spremembe.

OHRANITVENA FOTOGRAFIJA

V Sloveniji pravzaprav še ne poznamo pravega izraza za to, čemur v tujini pravijo »*conservation photography*«. Grobo bi to lahko prevedli kot ohranitvena fotografija.

Ohranitvena biologija je po drugi strani izraz, ki smo ga v slovenskem jeziku udomačili že pred časom. Prvo z drugim ima več povezav, kot bi si morda mislili. Ohranitvena biologija je znanost, katere cilji so preučevanje in ohranjanje biodiverzitete ter ohranjanje vrst. Znanost je za naše dožemanje sveta, v katerem sobivamo, ključ-

nega pomena, saj nam pomaga razumeti naš vpliv na okolje in vpliv okolja na nas, s tem pa oblikuje naš odnos do le-tega. Vendar pa se izven ozkih krogov raziskovalcev in peščice zanesenjakov njen jezik kljub močni sporočilnosti ne trudi biti poljuden. Razlaga in raziskuje objektivna dejstva, ki jih je kot taka težje predstaviti široki množici na način, ki bi se je dotaknil na nivoju čustev. To pa je nujno, če želimo stvari spreobrniti na bolje, saj je konec koncev tok množice tisti, ki ga je treba usmerjati.

O čem torej pravzaprav govorimo? Zastavljeno nekoliko širše ... O gradnji mostov.

Obstaja brezno. Na eni strani gore znanstvenih objav, zanimivih novih spoznanj,

Uporaba fotopasti omogoča prikaz plašnih in nočnih živali, ki jih drugače le redko kdo zazna.

ki vse prevečkrat govorijo o zaskrbljujočih dejstvih. Nešteto ur na terenu, porabljenih za zbiranje in pridobivanje ključnih podatkov, ki pa so v končni fazi le to. Podatki, dejstva in številke. Večinoma le bežno ugledajo luč sveta in v svojem kratkem blišču težko dosežejo širšo javnost ter tako hitro utonejo v pozabo. Izgubijo svoj pomen med tisoč podobnimi podatki in svarili o uničenju okolja, izumiranju ene vrste za drugo in podobnimi novicami, za katere smo kot družba že popolnoma otopeli.

Na drugi strani tone in tone lepih fotografij krasnih živali, a s praznimi pogledi. Fotografirane so v ujetništvu ali oborah, iz terenskih vozil na safarijih in podobno, brez zgodbe, same sebi namen; trofeje, do katerih se brezskrbni fotografi prebijejo brez izbiranja sredstev za potešitev svojih egov, ki se konec koncev izgublja med milijoni enakih na spletu.

Dobronamerni naporji za izboljšave, ki velikokrat izzvenijo v nič zaradi pomanjkanja sodelovanja. Svet se v današnjem času bliskovito spreminja, zato je treba tudi na področju ohranjanja narave sprejeti nove oblike komuniciranja in podajanja podatkov. Treba je zgraditi most med presunljivimi podatki, ki jih s terena prinašajo raziskovalci, in fotografijami, ki pripovedujejo njihove zgodbe na način, ki doseže čustva javnosti.

ZGODBE IZ DIVJINE

V kratki zgodovini moderne industrializirane družbe nam je napredek prinesel ogromno dobrega, v procesu pa večino ljudi na žalost oddaljil od narave. Narave, ki nam pod črto omogoča, da sploh obstajamo, in katere neodtujljiv del smo. A vez med tem, kar živimo danes, in tistim, kar nam tak obstoj omogoča, se je pretrgala. Večina ljudi ne pozna te sreče, da noč preživi na prostem, pod nebom, kjer se še vedno vidi nešteto zvezd, v gozdovih, ki še niso slišali hrupa motorne žage. Nimajo sreče, da bi jih v prvih hladnih jesenskih jutrih prebujal jelenji ruk ali da bi se po več dneh sledenja v snegu znašli iz oči v oči z risom ali volkom.

Redko kdo se zaveda, da je le lučaj proč od ene najbolj obiskanih plaž v naši bližini mogoče opazovati socialne stike v tropu šakalov, medtem ko se hranijo na divjem odlagališču, polnem strupenih odpadkov. Tudi take zgodbe obstajajo. A tisto, kar je »daleč od oči, je daleč od srca«. In za tisto, kar nam ni blizu, ponavadi ne izkažemo zadostne skrbi. Ker smo vizualno orientirani, se učimo iz tega, kar vidimo. Kar se naučimo, nam je blizu in drago, zato to ščitimo.

Fotografije nosijo zgodbe iz divjine v srca ljudi, ki ne verjamejo, da ta še obsta-

Divjina še obstaja.

Intimen in neobičajen pogled na običajno pogosto žival.

Vsaka zgodba nima srečnega konca. Fotografije lahko vzbudijo močna čustva.

Sodelovanje z raziskovalci in osvetlitev njihove zgodbe sta velikokrat pomemben del za pripoved zgodbe narave.

ja. Težje je zavreči misel o tem, da nekdo trpi, propada in se surovo bori za obstoj, če imaš pred nosom fotografijo, s katere ti zre v oči. Znanost, v tem primeru biologija, pa nas na tej poti usmerja in podpira z dejstvi, ki govorijo, kako te posebne in nujno potrebne sisteme ohranjati pri življenju, kje so krhki in rabijo širšo podporo ter kje so močni in je naša prisotnost nezaželena, ne le ker je tako prav, temveč ker na tak način vzdržujemo temelj za kvalitetnejši obstoj nas samih.

INTEGRITETA, SPOŠTOVANJE, DELJENJE

Tako kot mora znanost sprejeti moderne načine komuniciranja, je za naravoslovno fotografijo nujno, da sprejme stroga etična načela. Fotografije, iztrgane iz tega konteksta, posnete naključno, brez ozadja in zgodbe, so le pike na zaslonu ali v najboljšem primeru barva na papirju.

V dobi, ko glavni nosilec podob ni več papir, ampak je celoten proces prenesen v digitalni svet, je potreba po upoštevanju strogih etičnih načel še toliko večja. Istovetnost fotografij je najvišjega pomena. Ko govorimo o osnovnih načelih, ki vodijo dejavnost, je gotovo vredno poudariti integriteto dela, saj je, če želimo promovirati napredek na področju ohranjanja narave, izjemno pomembno, da je naše delo nevprašljivo, istovetno, natančno in pošteno. Pri tem ni sklepanja kompromisov. Prav tako pa je pomembno, da k vsaki temi pristopimo s spoštovanjem. Dobrobit živali, okolja ali ljudi, ki jih fotografiramo, mora biti na prvem mestu. Seveda pa je v končnem najpomembnejše, da fotografije dosežejo svoj namen. Da vrnejo tisto, kar so vzele.

Tudi mi puščamo stopinje v najbolj neokrnjenih kotičkih narave, na nekaterih mestih morda celo prve, jemljemo in shranjujemo prizore ter neponovljive trenutke; sebično bi bilo, da jih ne bi delili z vsemi. Zavezani smo k temu, da na koncu vračamo v svojo okolico. Fotografije so namenjene deljenju. Raziskovalcem, ki nam s svojim trudom velikokrat omogočijo, da je sploh mogoče ustvariti fotografijo, najlažje pomagamo s tem, da z njimi delimo, kar smo posneli, da ob njihovih zgodbah pokažemo, o čem govorijo. Marsikdaj še tako droben detalj namigne na odgovor ali novo metodo, ki lahko pripomore k izboljšanju sveta, v katerem živimo. ✨